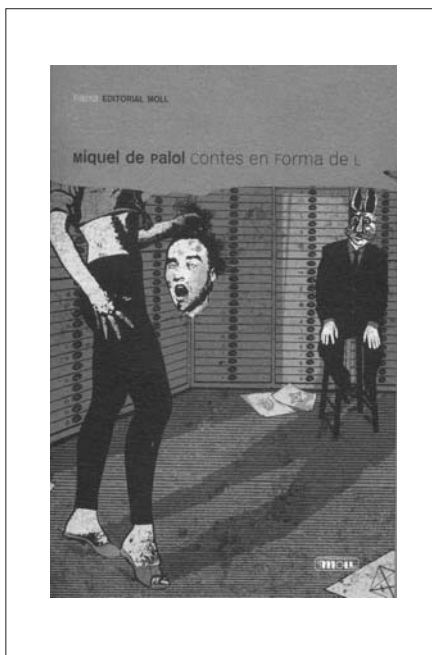

Cosmovisions polifòniques: l'U és el Tot

La gran capacitat creativa de Miquel de Palol es fa palesa en descobrir el seu darrer llibre. Hom pot pensar que la llibertat de la qual ha gaudit l'autor a l'hora d'escriure aquesta obra ha estat un element molt important. Per més que això hagi estat així volem assenyalar que tota la obra d'en Palol gaudeix d'una llibertat d'esperit prou significativa. I aquests *Contes en forma de L* en són una nova prova. Talment un dimoniet neoplatònic o un gnòstic dels primers segles li xiuxiuegés a cau d'orella el que hom ha de saber, de veritat i sense embalums, i quin és el camí de la saviesa, l'autor, tal com ens explica en el subítol, vol parlar sobre la continuïtat i la fragmentació del discurs, sobre els gèneres —i la manera com tots participen de l'únic alè amb sentit: la creació— i, per cloure els nombrosos polígons dels contes, sobre la importància de la polifonia conceptual. I per fer-ho ens presenta unes narracions força originals. Tots els contes parlen de la condició humana. El narrador assumeix les diverses veus d'una munió de personatges amb concepcions del cosmos dissemblants. Encabeix les narracions en camps semàntics ben diferents. Gairebé tot el món possible i pensable hi és abastat i els registres dels contes s'enfonsen en el complex món de l'erotisme; de la mitologia ajornada («Dànae», p. 87); de la reflexió filosòfica; de la metafísica (pensem en l'esplèndid «L'Última Vida», pp. 173-179, el qual ens descriu, magistralment, una situació real aparentment fora del temps i de l'espai, una mena de forat negre de la «ingravidesa»); de la ironia (que és acompanyada a «Resurrecció», pp. 183-190, per un terrible i subtil humor negre); de l'esoterisme (en aquest sentit és original i exemplar «Un passeig pels sentits de Roma», pp. 123-130); de la lògica i la racionalitat; del món dels somnis; del paradoxal sentit de l'absurd (alguns dels brevíssims contes desprenen una flaire de teatre beckettí); del circ invisible on actuen Qüimogin i Feisidània (p. 105); del món de la realitat més pregonna i absoluta (el món dels negocis barrejat amb el sexe és descrit amb humor i sarcasme a «Quadrangular a 8», p. 95); del món del Bé i del Mal; de l'inevitable ritme cíclic de la nostra existència, la qual cosa té a veure amb els punts de vista dels actors: la importància del punt de vista roman molt ben reflectida a «Cinta Pentagonal a 12, amb Dos Recorreguts i 10 Corredors (I i II)», pp. 143-172.

Miquel de Palol
Contes en forma de L
Moll, Palma, 2004
209 pàgs.

De contes, n'hi ha de breus, de molt breus. I la circularitat i la reiteració del discurs és evidenciada per una mateixa frase que pronuncien, a l'inici i al final del diàleg, els protagonistes, per exemple, de «Cànon a 2 sobre el Decàgon, Estrellat», en Blai i l'Amàlia: «podríem fer la migdiada» (pp. 35-36). També succeeix amb el sintagma verbal: «I jo ara canvio el cotxe», que desclou i clou els diàlegs del conte «Cànon a 2 sobre el Decàgon, Estrellat, Retrógrad» (p. 55). Es tracta d'una reiteració que vol donar sentit a l'aparent caràcter inexplicable de la successió dels esdeveniments, tal com escoltem dir a l'Amàlia i a la Carola, respectivament: «Jo no penso sortir d'aquí sense una explicació convincent», a «Cànon a 3 sobre el Pentàgon, Doblement Estrellat, Natural i Retrógrad» (pp. 75-76).

Una de les afirmacions de «Nou Cartes», «hi ha en joc l'estabilitat del sistema» (p. 48), ens permet albirar tot el subtil i irònic joc numerològic i geomètric (només cal examinar els títols dels contes) que l'autor desplega constantment. «Nou cartes», «nou fotos en blanc i negre» (p. 80) o la «correspondència possible» de les nou muses amb els «exercicis sobre el punt de vista» de la cloenda del llibre (p. 209) expliquen l'encaparrament de l'autor. Correspon, d'una banda, a la possibilitat de sotmetre l'atzar del món, de la qual ens parla la narració en forma de contes, amb unes dades matemàtiques ben precises, filles d'un ordre còsmic superior. De l'altra ens suggereix, ben encertadament segons el crític, que tota la construcció simbòlico-matemàtico-geomètrica, a la qual s'aferra el món conceptual de l'autor, s'omple de sentit mitjançant el desplegament omniscient de la seva estratègia narrativa. Que comença pel mateix títol del llibre de contes: «en forma de L», la qual L forma un angle recte que, allargat pels costats, pot recordar-nos una espasa. Una espasa «narrativa» que serveix al narrador per eliminar tots aquells trets narratius accidentals, anecdòtics i innecessaris per a la comprensió del conte. Car, ja que «el camí més fàcil cap a la immortalitat és jugar-te-la amb Hades a les cartes» (p. 158), l'autor —i qui participa de la seva poètica, tal com ens diu Nietzsche a l'epígraf (p. 7)— no pot permetre, tot creient en el principi de la indeterminació, que no sigui pas la llançada fina (estil eixut i gairebé tautilògic) la que determini i projecti el sentit de l'escriptura. I en aquest cas no pas d'un reguitzell de contes (en són vint-i-nou), sinó més aviat d'un llibre de contes, en el sentit d'una obra completa, una narració o unes «figuracions», com li agrada anomenar-les a l'autor. Un llenguatge curós i poderós les adoba totes. Clou el llibre, a tall d'epifonema (figura lògica que consisteix en una frase sentenciosa, la qual amb un cert èmfasi clou el discurs), el conte «Hotel Cala La Lluna», on hi «actuen» diversos personatges que han aparegut en altres contes. La idea és la de la continuïtat de la narració (sentit dramàtic dels contes) i la de la quadratura del cercle, que en Palol tal vegada coneix i que algun dia ens mostrarà amb l'astorament de tots nosaltres.

Valentí Gómez i Oliver